

**Interreg
Italia-Slovenija**

TARTINI BIS

Cofinanziato
dall'Unione europea
Sofinanciata
Evropska unija

Projekt TARTINI BIS
Krepitev vplivov in sinergij kulturnega turizma
v znamenju Giuseppeja Tartinija

Celovita strategija valorizacije kulture klasične glasbe:
dediščina Giuseppeja Tartinija
(D.1.3.1.)

Tartinijev spomenik, Tartinijev trg (Piran)

KAZALO

Zakaj Tartini?	3
Tartini, svetovni inovator.....	5
Namen in utemeljitev strategije.....	6
Politike EU za varovanje evropske kulturne dediščine	9
Pravni okvir za valorizacijo kulturne dediščine Giuseppeja Tartinija v Sloveniji in Italiji	11
V Sloveniji.....	11
V Italiji	12
Oživitev čezmejnega kulturnega turističnega produkta Discover Tartini v Sloveniji in Italiji	15
Razmisleki o dobrih praksah upravljanja rezultatov projekta	17
Možnosti za trajnost rezultatov	19
Priporočila za upravljanje rezultatov projekta TARTINI BIS pri razvoju kulturnega turizma čezmejnega območja	21
Mednarodni ukrepi	21
Čezmejni ukrepi	22
Nacionalni, regionalni in lokalni ukrepi.....	22
Viri.....	24

ZAKAJ TARTINI?

V zadnjem desetletju so se mednarodne raziskave o Giuseppeju Tartiniju občutno razširile. K živahnosti tega procesa sta nedvomno prispevala dva projekta, ki ju je Evropska unija sofinancirala v okviru programa Interreg Italia – Slovenija v dveh zaporednih obdobjih, 2014–2020 in 2021–2027. Zahvaljujoč evropskim sredstvom je bilo mogoče raziskati posebne vidike življenja in dela velikega Pirančana ter **omogočiti široko dostopnost njegove kulturne dediščine, digitalizirane in objavljene na spletni strani www.discovertartini.eu**. Poleg turistične poti po krajih Tartinijevega življenja in razdelka, namenjenega mladim, spletna stran vključuje tudi obsežen arhivski del, ki ponuja bogato dokumentarno gradivo in katalog njegovega opusa. Ob njegovi glasbeni zapuščini se razkriva **živahen lik znanstvenika, pedagoga in eksperimentatorja - Tartinija kot osrednjega akterja evropske kulturne razprave v dobi razsvetljenstva**. Kljub temu je bil ta vidik njegovega delovanja dolgo zapostavljen, njegov pravi zgodovinski pomen pa še naprej odkrivajo sodobne raziskave.

Inovacija, uvedena v programu Interreg VI-A Italia – Slovenija 2021–2027 z **razpisom za kapitalizacijo**, prek katerega je financiran projekt TARTINI BIS, je omogočila boljšo identifikacijo virov, njihovo digitalno hrambo, poglobljen študij ter večjo dostopnost publikacij o Tartinijevi dediščini, že objavljenih na spletni strani www.discovertartini.eu. S tem se je razširil vpogled v krog njegovih učencev in privrženecv, ki so delovali po vsej Evropi, ter okrepila promocija njegovega znanja ne le v čezmejnem prostoru, temveč tudi med širšim mednarodnim občinstvom ljubiteljev in navdušencev nad glasbo. Ti že lahko uživajo v nekaterih glasbenih produkcijah projekta, medtem ko so dodatni promocijski ukrepi usmerjeni v spodbujanje trajnostnega kulturnega turizma, osredotočenega na Tartinijevo zapuščino na programskem območju.

Zaključni koncert turnee Tartini Cross Border Youth Orchestra, pod vodstvom maestra Federica Guglielma na Konservatoriju Tartini v Trstu

Namen kapitalizacije ni bil zgolj izboljšati rezultate prejšnjih projektov, temveč tudi prenesti metodologije in dobre prakse na nove partnerje, ki so se zavezali, da jih bodo uporabili za doseg novih ciljev. Eden od primerov tega pristopa je **ponovno odkritje zapuščine slovenskega skladatelja Miroslava Vilharja**, ki je bil obenem tudi pesnik, pisatelj in politik ter pomembna osebnost slovenske renesanse 19. stoletja. Njegova bogata literarna in glasbena dediščina je bila reorganizirana po vzoru digitalnega arhiva na spletni strani Discover Tartini ter ponovno predstavljena javnosti v obliki turistične poti, povezane s promocijo naravnih in zgodovinskih lepot kraškega območja.

Glasbeno-literarni večer "Vihar, imenovan Vilhar"
v Kulturnem domu Postojna 7. novembra 2024

Glavni nosilci zadevnega projekta so bili vodilni partner, Konservatorij za glasbo Giuseppe Tartini iz Trsta, skupaj z Občino Piran, Društvom pripravnikov italijanske narodne skupnosti Italijanska Unija, Fundacijo Luigi Bon, Regionalno razvojno agencijo Zeleni kras, Konservatorijem za glasbo Benedetto Marcello iz Benetk in pridruženim partnerjem Skupnost Italijanov Giuseppe Tartini iz Pirana.

Ta mreža institucij, ki so le deloma sodelovale že v prejšnjem projektu tARTini (Kulturni turizem v znamenju Giuseppeja Tartinija) v okviru programa Interreg V-A Italia – Slovenija 2014–2020, bi se morala v prihodnje še razširiti. Poseben poudarek bi morali nameniti vključevanju dodatnih kulturnih organizacij in javnih ustanov, zlasti v Padovi.

Priprava pričužne strategije za valorizacijo kulture klasične glasbe s poudarkom na dediščini Giuseppeja Tartinija (D.1.3.1. projekta TARTINI BIS) temelji tudi na Priporočilih za načrt valorizacije in promocije za razvoj glasbenega turizma in ohranjanje Tartinijeve kulturne dediščine, pripravljenih v okviru projekta tARTini prejšnjega programskega obdobja Interreg V-A Italia – Slovenija 2014–2020. Izvajanje tega projekta je od februarja 2020 močno otežil izbruh pandemije COVID-19.

TARTINI, SVETOVNI INOVATOR

Giuseppe Tartini (Piran, 1692 - Padova, 1770) je bil izjemna in vsestranska osebnost. Veljal je za prvega in najslavnejšega violinista svojega časa v Evropi ter se uvrstil med največje skladatelje v zgodovini svetovne glasbe. Bil je odličen pedagog s pionirsko vizijo glasbenega izobraževanja, namenjenega učencem z vse celine. Poleg tega je bil tudi znanstvenik in inovator, avtor pomembnih razprav o teoriji glasbe, ki jih je želel utemeljiti na pojavu tako imenovanega tretjega tona (pojav kominiranih tonov), ki ga je prvi opisal prav on. Raziskoval je tehnično-zvočne rešitve, tako pri značilnostih loka kot tudi strun, ki jih je uporabljal za doseg izvirnega, idealnega zvočnega izraza.

Priljubljenost Giuseppeja Tartinija je dolgo trpela zaradi napačnega povezovanja z baročno senzibilnostjo, ki jo je pravzaprav presegel, zaradi nedvomne tehnične zahtevnosti izvajanja številnih njegovih del ter zaradi razpršenosti rokopisov po arhivih in knjižnicah, ki so bili dolgo časa nedosegljivi.

Projekt TARTINI BIS je okrepil in nadgradil tri ključne dosežke prejšnjega projekta tARTini, ki so že bistveno spremenili odnos med Tartinijem in njegovim občinstvom:

- 1) Z vnovičnim zagonom raziskav o inovativnosti Tartinijevega dela kot enega ključnih predstavnikov evropske razsvetljenske misli;
- 2) Z razvojem in posodobitvijo digitalnega arhiva njegovega glasbenega in teoretičnega opusa ter znanega epistolarija, kar je omogočilo nov zagon raziskav o Tartiniju in njegovem okolju ob podpori sodobnih informacijskih tehnologij;
- 3) Z zagotavljanjem globalne dostopnosti Tartinijeve dediščine prek večjezične spletne platforme www.discovertartini.eu.

Tako kot je Giuseppe Tartini v 18. stoletju navduševal obiskovalce na Grand Touru, lahko tudi danes znova očara s svojo karizmo ter deluje kot ključni povezovalni element kulturnega turizma v severnojadranski regiji, hkrati pa prispeva k njeni dodani vrednosti.

Dva loka, ki ju je osebno dal izdelati G. Tartini, Konservatorij G. Tartini (Trst)

NAMEN IN UTEMELJITEV STRATEGIJE

Za zagotavljanje trajnostnih rezultatov, doseženih s projekti Interreg, namenjenih valorizaciji Giuseppeja Tartinija, je ključno povezano čezmejno upravljanje, povečana ozaveščenost kulturnih in gospodarskih akterjev o razpoložljivih virih ter nenehen razvoj raziskav o Tartiniju. **Pomemben dejavnik za uspeh bo proaktivno prevzemanje odgovornosti tudi s strani odločevalcev na področju kulturne in turistične politike v Sloveniji in Italiji.**

Razviti vire, ki so na voljo v digitalnem repozitoriju Discover Tartini, izkoriščanjem njegovega kratkoročnega in srednjeročnega potenciala, na primer z vzpostavitvijo partnerstev ali mrež sodelovanja med organizatorji potovanj ob Tartinijevi poti. Omogočiti brezplačen dostop do gradiv, primernih za šolsko uporabo, ne le na področju glasbenega izobraževanja. Sprožiti nove pobude za raziskave in katalogizacijo, pri čemer vključimo celoten krog Tartinijevih prijateljev in učencev v njegovo Šolo narodov - evropsko mrežo kulturnih in zgodovinskih protagonistov, ki sega od Dresdna do Sankt Peterburga, od Londona do Benetk, od Prage do Zadra in od Pariza do Firenc, vse v okviru pobude Discover Tartini. **To so usmeritve, za katere partnerstvo v okviru tega projekta in njegovo nadaljevanje ne zadostujeta brez širšega okvira kulturne politike ter z njo povezanega razvoja glasbenega turizma, utemeljenega tako na Tartinijevi glasbeni zapuščini v evropskem prostoru kot tudi na njegovem preroškem zanimanju za ljudsko glasbo.**

Za nadaljnjo nadgradnjo Tartinijevega opusa potekajo številne študijske dejavnosti, priprava novih publikacij ter iskanje doslej neznanih dokumentarnih virov. Najočitnejši dosežki te *Tartinijeve renesanse* so:

- 1) V letih 2022 in 2023 je založba Peter Lang Group - Berlin izdala tri zvezke zbornikov mednarodnih konferenc, ki so potekale na pobudo univerz v Trstu (2019, v okviru projekta tARTini), Padovi in Ljubljani (2020). Te so na voljo v največjih svetovnih knjižnicah.
- 2) Nedavne strokovne konference, posvečene posebnim vidikom skladateljevega ustvarjanja, so potekale na Univerzi v Gradcu decembra 2023 ter na konservatorijih v Trstu in Benetkah februarja 2024, slednje v okviru projekta TARTINI BIS.
- 3) Kritična izdaja Opera omnia izhaja pri eni izmed najpomembnejših in najbolj kvalificiranih založb, Bärenreiter v Kasslu. Po že izdanih dveh zvezkih je za leto 2025 načrtovana izdaja še treh novih.

- 4) Decembra 2024 je začel veljati petletni partnerski sporazum med Oddelkom za jezikoslovne in literarne študije Univerze v Padovi ter Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani, ki bo omogočil izvajanje raziskav o italijansko-slovenskih čezmejnih temah.
- 5) Nadaljnje posodabljanje in dopolnjevanje digitaliziranih virov in dokumentov iz piranskih in beneških arhivov, zlasti v spletnem katalogu portala www.discovertartini.eu ter drugih vsebinah projekta TARTINI BIS.
- 6) Izdaja poenostavljenih partitur izbranih Tartinijevih skladb, namenjenih učencem višjih razredov osnovne šole in dijakom, ki so jih že javno izvedli v okviru projekta TARTINI BIS.
- 7) Vzpon obetavnih mladih raziskovalcev nove generacije, ki v sodelovanju z vodilnimi poznavalci Tartinijeve zapuščine poglobljajo analize njegove glasbe in teoretičnih traktatov.
- 8) Priprava esejev in multimedijskih vsebin, namenjenih širšemu prepoznavanju osebnosti Giuseppeja Tartinija, ter razvoj letnih mednarodnih festivalov, posvečenih njegovemu delu.

Naslovna stran prvega in najbolj znanega Tartinijevega teoretičnega traktata

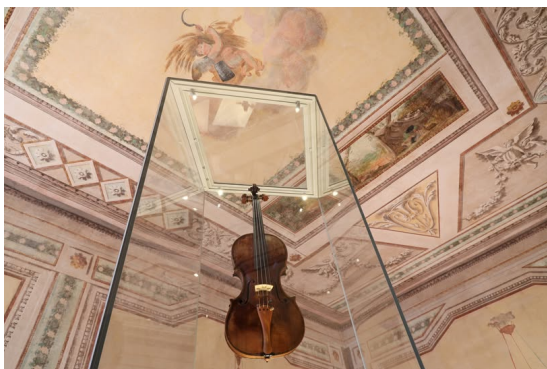
Raziskave Tartinijevega opusa še zdaleč niso izčrpane in še vedno odpira nova obzorja.

- a) Še posebej obetavno ostaja poglobljeno preučevanje Šole narodov kot izvirnega in sodobnega pojava, ki ga podpira tako racionalna metoda poučevanja kot tudi kult karizmatičnega učitelja, katerega mojstrstvo so Tartinijevi učenci razširili po vsej Evropi.
- b) Vedno bolj pereča postaja tema interpretacije Tartinijevih notnih zapisov: spodbujati je treba dialog in sodelovanje med raziskovalci in izvajalci z namenom oblikovanja čim bolj verodostojnih in zgodovinsko utemeljenih izvedbenih praks, kot jih denimo podpira Mednarodno tekmovanje v interpretaciji Tartinijevih del v Anconi, ki ga organizira Fundacija "Lanari" in ki je doživelo že svojo drugo izvedbo.

c) Novo področje zgodovinskih in muzikoloških razmislekov predstavlja "dojemanje" Tartinijeve glasbe, zlasti v 19. in zgodnjem 20. stoletju. Pomemben dokaz za to so prvi občasni uredniški prispevki k njegovi zapuščini, ki jih je spodbudila tržaška založba Carla Schmidla. Poleg tradicionalnih glasbenih in dokumentarnih virov je vse več pozornosti namenjene tudi zvočnim posnetkom in historičnim izvedbam Tartinijevih del.

Za učinkovitejše usmerjanje raziskovalnih prizadevanj znanstvenikov, ki se ukvarjajo z zapuščino Giuseppeja Tartinija in njegovih učencev, trenutno deluje le ena namensko ustanovljena institucija, in sicer Center za dokumentacijo in raziskovanje Tartinija Bruno in Michèle Polli, ki deluje v okviru Konservatorija Giuseppe Tartini v Trstu. V Piranu pa ostaja odprta možnost, da se dejavnosti Hiše Tartini razvijejo v stalno raziskovalno središče, posvečeno študiju Tartinijevega dela.

Načrtovana širitev Tartinijevega študijskega centra v Trstu, ki jo je že odobril njegov upravni odbor, predstavlja ključen korak k doseganju zastavljenih ciljev. Širitev vključuje vzpostavitev uglednega znanstvenega odbora, zagotavljanje sodobne opreme za digitalno reprodukcijo ter spodbujanje delavnic in konferenc, zlasti z namenom širjenja in objavljanja dokumentarnega in raziskovalnega gradiva, nastalega v okviru projekta TARTINI BIS.

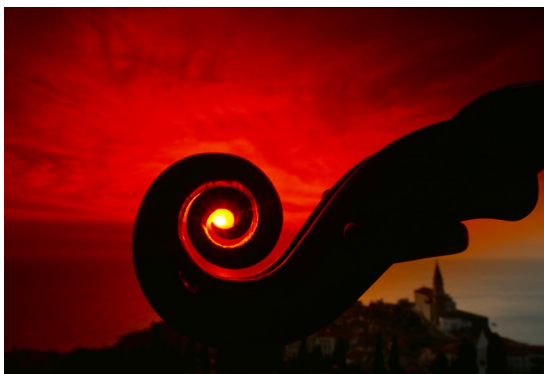
Violina Učitelja narodov, razstavljena v Tartinijevi hiši v Piranu

POLITIKE EU ZA VAROVANJE EVROPSKE KULTURNE DEDIŠČINE

Ker Evropska unija nima neposrednih pristojnosti na področju turizma, je Evropska komisija postopoma - zlasti po letu 2014 - sprejela pomembne strateške dokumente s področja politike in operativne podpore (1), katerih cilj je uskladiti številne predpise in programe za razvoj turizma v Evropi. **Kulturni turizem v tem okviru predstavlja poseben segment turističnega gospodarstva, ki je dovzeten za inovativne in vizionarske rešitve.** Sklicevanja na najnovejše evropske strateške dokumente tako ostajajo ključna programska referenca.

V Evropski agendi za kulturo iz leta 2018 (2) je bil napovedan **evropski okvir za ukrepanje na področju kulturne dediščine**, ki je bil oblikovan tudi na podlagi izkušenj, pridobljenih z uspešnim izvajanjem pobud v okviru Evropskega leta kulturne dediščine 2018. Ta okvirni dokument (3) še vedno predstavlja osrednjo referenco za delovanje EU na tem področju in je skladen s Strategijo za evropsko kulturno dediščino v 21. stoletju (4), ki jo je Svet Evrope sprejel leta 2017, ter z Agendo Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030.

Akcijski okvir temelji na pomenu kulturne dediščine za pet stebrov evropskega povezovanja, pri čemer digitalizacija in spletna dostopnost evropske dediščine veljata za ključna medsektorska dejavnika uspeha.

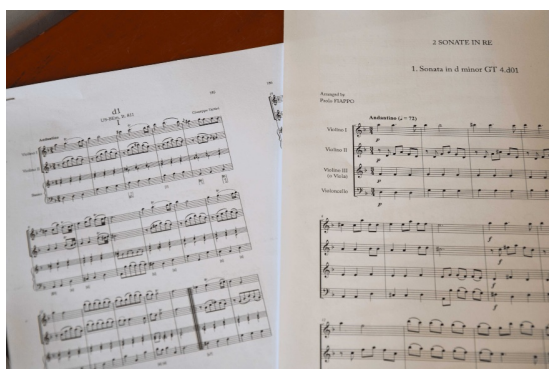

Projekt TARTINI, zmagovalna fotografija natečaja Evropske komisije "EU v moji regiji" 2019 – Avtor: Ubald Trnkoczy

Za zagotovitev čim širše udeležbe je treba neprestano stremeti k vključevanju celotne javnosti, pri čemer je posebna pozornost namenjena otrokom in mladim – prek šolskega sistema ter odpravljanja fizičnih in dostopnostnih ovir. Za socialno in teritorialno uravnoteženo ter trajnostno prihodnost so nujne pametne rešitve, ki vključujejo urbano in regionalno prenavo, ponovno uporabo stavbne dediščine v mestih ter ponovno vzpostavitev ravnotežja med kulturno in naravno dediščino z razvojem kulturnega turizma.

Kulturno dediščino je treba varovati s strokovnim znanjem, zavezanostjo vseh institucionalnih ravni ter z vključevanjem znanosti in raziskav za inovativno upravljanje dediščine z uporabo sodobnih tehnologij. Kulturna dediščina predstavlja tudi ključen element mednarodnih odnosov. Za uresničevanje teh ciljev je Skupno raziskovalno središče Evropske komisije vzpostavilo več platform in promocijskih orodij, kot je **EUROPEANA** (5), katere naloga je olajšati digitalni dostop do evropske kulturne dediščine ter pospešiti njeno digitalizacijo – ta trenutno zajema le približno 20 % celotne dediščine. Spletna stran Discover Tartini je že vključena v to evropsko platformo.

Za nadaljnji razvoj projekta Discover Tartini je še posebej pomemben program **Routes4U** («Kulturne poti»), ki ga je Svet Evrope začel izvajati leta 1987 in ki je doživel znaten razvoj zahvaljujoč financiranju Evropske komisije od leta 2015 dalje. Program vodita Sekretariat razširjenega delnega sporazuma o kulturnih poteh in Evropski inštitut za kulturne poti. (6)

Poenostavljene partiture Tartinijevih sonat za mlade, nastale v okviru projekta TARTINI BIS

PRAVNI OKVIR ZA VALORIZACIJO KULTURNE DEDIŠČINE GIUSEPPEJA TARTINIJA V SLOVENIJI IN ITALIJI

Commentato [KD1]: TU

V Sloveniji

Med glasbeniki, rojenimi na ozemlju današnje Slovenije, ki so pustili pomemben pečat v zgodovini svetovne glasbe, je ime Giuseppeja Tartinija zapisano z zlatimi črkami. Slovenija se namreč dobro zaveda svoje odgovornosti pri ohranjanju in valorizaciji dediščine velikega Pirančana, ki je bil podanik Beneške republike.

Nacionalni načrt za kulturo Republike Slovenije (7) in Lokalni program za kulturo Občine Piran (8) sta že v preteklosti začrtala okvir kulturne politike, v katerega se umeščajo pobude, posvečene Tartiniju.

V strategiji trženja kulturnega turizma je prepoznavnost Slovenije kot destinacije kulturnega turizma opredeljena kot primarni cilj in priložnost, ki dopolnjuje druge motive za potovanje. Tartini je v tem kontekstu umeščen med šest najpomembnejših mednarodnih umetniških osebnosti, ki so zaznamovale 500-letno kulturno zgodovino Slovenije.

Ni naključje, da Občina Piran tesno sodeluje z akterji in institucijami, ki opredeljujejo Piran kot "mesto kulture", pri čemer daje poseben poudarek valorizaciji Tartinija in njegove zapuščine, vključno z razvojnim načrtom za območje Tartinijevega trga.

Vključevanje obstoječih pobud v čezmejno animacijo proizvoda kulturnega turizma bi morali voditi predvsem akterji javnega sektorja (občine, izobraževalne in raziskovalne ustanove, druge kulturne ustanove) ter deležniki civilne družbe. Ključno zagotovilo za trajnost rezultatov tega projekta je prav sposobnost povezovanja teh akterjev v dolgoročne mreže, ki segajo onkraj trajanja samega projekta.

To politiko povezovanja piranskega kulturnega prostora z njegovo osrednjo glasbeno referenco, Giuseppejem Tartinijem, je treba nadaljevati v skladu s smernicami, ki jih je Občina Piran vzpostavila v okviru kandidature za Evropsko prestolnico kulture 2025.

Prenovljena Tartinijeva hiša (Piran)

V Italiji

Italijanska ustava v treh členih zagotavlja podporo in svobodno izražanje umetnosti ter znanosti. 9. člen govori o "razvoju kulture" in "varstvu zgodovinske in umetniške dediščine", 21. člen zagotavlja svobodo misli, 33. člen pa določa, da sta "umetnost in znanost svobodni, prav tako tudi poučevanje".

V okviru italijanske zakonodaje, ki se nanaša na valorizacijo Tartinijeve zapuščine, je ključen zakon št. 420 z dne 1. decembra 1997, s katerim je bil ustanovljen Svet nacionalnih odborov in nacionalnih izdaj. V njegovi pristojnosti Ministrstvo za kulturo - preimenovano marca 2021 (prej Ministrstvo za kulturno dediščino in dejavnosti, MiBAC) - financira praznovanja, obletnice, dogodke in izdaje del pomembnih osebnosti italijanske kulture in umetnosti. V tem okviru je bila z ministrskim odlokom št. 572 z dne 20. decembra 2017 (9) ustanovljen nacionalni projekt izdaje opusa Giuseppeja Tartinija, obenem pa imenovana komisija, zadolžena za njegovo izvedbo. Med njenimi člani so tudi predstavniki partnerjev Interreg projektov, posvečenih Tartiniju, kot so Univerza v Padovi, tržaški konservatorij in beneški konservatorij.

Namen kritične izdaje opusa Giuseppeja Tartinija je širši javnosti, zlasti glasbenikom in muzikologom, omogočiti dostop do znanstveno urejenih besedil njegovih skladb, ki pogosto še vedno obstajajo zgolj v rokopisni obliki. Prepričanje, da si ta kulturna dediščina

zasluži evropsko in svetovno pozornost, narekuje nadaljnjo **internacionalizacijo izdaje Tartinijevih glasbenih del**. Ključni korak v tej smeri bi bila sklenitev dvostranskega sporazuma o kulturnem sodelovanju med pristojnimi ministrstvi Italije in Slovenije.

Da bi se osredotočili le na najnovejšo zakonodajo, je treba omeniti **zakon št. 175 z dne 22. novembra 2017 "Določbe o uprizoritvenih umetnostih in pooblastila vladi za reorganizacijo snovi"**. S tem zakonom je bila italijanska vlada pooblaščenca, da z zakonodajnim odlokom uskladi in reorganizira obstoječe predpise ter oblikuje enotno regulativno besedilo, t. i. **"zakonik uprizoritvenih umetnosti"**. Cilj tega zakonika je zagotoviti učinkovitejšo in celovitejšo strukturo sektorja, skladno z evropskimi priporočili. Poleg regulativne izpopolnitve zakonika, ki je še v teku, je Italija v zadnjih letih dosegla pomemben napredek v razumevanju **razmerja med umetniško produkcijo in splošnim razvojem**. Nacionalni in regionalni planski dokumenti so prispevali k razvoju kulturnih politik, ki temeljijo na metodičnem in vsebinskem pristopu ter bolj odprtem dialogu z institucijami. Primer tega je srečanje **Stati Generali AFAM**, ki je potekalo februarja 2019 v Rimu. To srečanje je bilo ključen trenutek razprave med pristojnimi ministrstvi o ponovnem zagonu visokega umetniškega in glasbenega izobraževanja kot osrednjega elementa kulturnega in gospodarskega razvoja države.

Strateški načrt za razvoj turizma 2023-2027 (10) poudarja potrebo po prilagajanju turistične ponudbe novim trendom povpraševanja z oblikovanjem novih tematskih vsebin. Nova vizija turizma kot "generatorja kulture", ne zgolj kot potrošniške dejavnosti, se lahko prevede v inovativne oblike doživljajskega turizma. Ti pristopi omogočajo boljše deljenje in oživljanje kulturne dediščine, tudi s pomočjo digitalnih orodij. Nematerialna kulturna dediščina, kot je glasba, postaja ključen element pri krepitvi prepoznavnosti italijanske kulturne znamke.

Tudi na regionalni ravni se turistična politika vse bolj prepleta s kulturno politiko. **Strateški načrt dežele Furlanije Julijske krajine 2023-2028 (11)** določa cilj razvoja kulture in kakovostnega turizma, ki temelji na ponovnem odkrivanju korenin ter krepitvi identitete. To dosega z valorizacijo regionalne kulturne dediščine in tradicije ter s strateškimi kulturnimi in teritorialnimi marketinškimi ukrepi. Ti ukrepi podpirajo projekt identitete, ki je močno zasidran v znamki "I am Friuli Venezia Giulia" in zagotavlja takojšnjo prepoznavnost regije. Kljub poudarku na dodani vrednosti kulturnega turizma in financiranju sektorja prek projektov, ki vključujejo glasbene produkcije, še vedno primanjkuje posebnih strategij za spodbujanje glasbenega turizma v doživljajskih oblikah. Te bi morale preseči zgolj organizacijo koncertnih dogodkov različnih razsežnosti in se osredotočiti na celovite glasbene izkušnje, ki bi obiskovalcem omogočale globlje povezovanje z bogato kulturno dediščino regije.

Drugačen primer predstavlja **dežela Veneto**, ki je v okviru pobude **"A.S.S.I. - Sistemski ukrepi za razvoj celostne regionalne turistične ponudbe"** (12) (D.G.R. št. 1220 z dne 1.

8. 2017) z regionalnim operativnim programom Evropskega socialnega sklada v sinergiji z Evropskim skladom za regionalni razvoj izvedla projekt "Notes in Viaggio: izkustveni itinerarji usposabljanja za izboljšanje glasbene ponudbe Veneto" (13). Izvajalski organ CUOA Business School iz Vicenze in njegovi partnerji so si prizadevali za aktiviranje prečnih sinergij med ponudniki na tem območju, da bi "sooblikovali" nove glasbene turistične proizvode, ki bi z združevanjem odličnosti, prisotne v regiji Veneto, prispevali k inovativni ponudbi, sposobni pritegniti kakovostne italijanske in tuje turistične tokove. Posebej pomembno je, da so rezultati projekta TARTini, zlasti spletna platforma Discover Tartini, vzbudili veliko zanimanja, saj so bili predstavljeni kot študija primera na zaključni konferenci projekta Notes in Viaggio.

Kljub številnim regionalnim pobudam, ki podpirajo raznolike glasbene dogodke in festivale - pogosto izvirno povezane z značilnostmi lokalnega okolja - se v Venetu še ni razvila celostna in strateška vizija, ki bi prepoznala glasbeni turizem kot samostojen sektor s svojo privlačno vrednostjo.

interreg
Italia-Slovenija
TARTINI BIS

Rotte
Musicali:
Il Viaggio
di Tartini
a Venezia

GLASBENE POTE
POTOVANJE TARTINIJA
V BENETKAH

Data/ Datum
09/12/2024

Ora / Ura
18:00

Luogo / Kraj
Sala d'oro
Benedetto Marcello

Odprtje razstave na beneškem konservatoriju "Benedetto Marcello" v Palači Pisani

OŽIVITEV ČEZMEJNEGA KULTURNEGA TURISTIČNEGA PRODUKTA "DISCOVER TARTINI" V SLOVENIJI IN ITALIJI

Med Vlado Republike Italije in Vlado Republike Slovenije velja **Sporazum o sodelovanju na področju kulture in izobraževanja**, sklenjen v Rimu 8. marca 2000, ki ga je Italija ratificirala z zakonom št. 164 z dne 17. oktobra 2017. Za namene izkoriščanja rezultatov Interreg projektov o Giuseppeju Tartiniju sta še posebej pomembna 10. člen, ki spodbuja "izmenjavo ustreznih informacij in dokumentacije na področju glasbe, plesa, vizualnih umetnosti, gledališča in filma", medtem se 11. člen nanaša na "sodelovanje med arhivi, knjižnicami in muzeji obeh držav z izmenjavo gradiva in strokovnjakov na teh področjih ter na področju arheologije". Za nadaljnji razvoj rezultatov, ki so na voljo na spletni platformi Discover Tartini, je potrebno to temo vključiti v dnevni red **skupne komisije**, ustanovljene z 19. členom Sporazuma.

Podobno lahko oceno nadaljnjega spremljanja rezultatov projekta predlagamo **Skupnemu odboru Furlanije-Juljske krajine in Slovenije**, ki ima v svoji pristojnosti tudi kulturno sodelovanje in vrednotenje rezultatov dvostranskih Interreg projektov.

Diplomatska predstavništva obeh držav, zlasti generalna konzulata v Trstu in Kopru ter veleposlaništva v Ljubljani in Rimu, skupaj z Italijanskim kulturnim inštitutom, imajo v tem pogledu ključno vlogo kot sogovorniki.

Na podlagi izkušenj, pridobljenih v okviru Interreg projektov, posvečenih Giuseppeju Tartiniju, in virov, ki so na voljo na spletni strani Discover Tartini, bi bilo smiselno opozoriti javne agencije, pristojne za spodbujanje turizma na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, na potencialno dodano vrednost, ki jo lahko prinesejo rezultati teh projektov za **razvoj kulturnega turizma v Sloveniji in severovzhodnih italijanskih regijah**. Posebno pozornost je treba nameniti **usklajevanju in prilagoditvi predstavitve Giuseppeja Tartinija** na vseh spletnih straneh in drugih informacijskih orodjih, ki jih javni sektor uporablja v okviru turizma, pri čemer je ključno poudariti prepoznavnost spletne strani Discover Tartini, še posebej njenega razdelka Tartini Route.

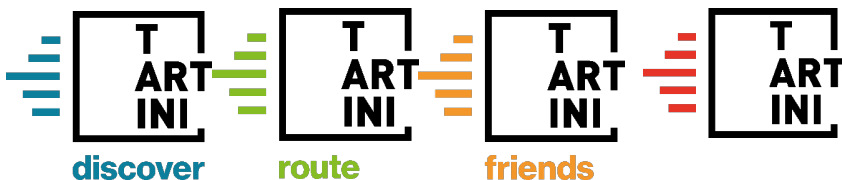
Usklajevanje promocijskih dejavnosti med pristojnimi organi Slovenije, Furlanije-Juljske krajine in Veneta bi moralo omogočiti predstavitev Tartini Route tako nacionalnim kot mednarodnim turističnim ponudnikom. To bi vključevalo tako kratkoročne turistične pobude kot tudi razvoj celostnih turističnih paketov, ki ne bi bili omejeni zgolj na poletno sezono, temveč bi vključevali tudi elemente glasbenega turizma. Poleg tega bi bilo smiselno v sodelovanju z **gospodarskimi zbornicami** razviti pobudo, namenjeno gostinskemu, ustvarjalnim in zabavnim ponudnikom, s ciljem povečanja ozaveščenosti podjetij v teh sektorjih o platformi Discover Tartini ter spodbujanja **oblikovanja**

komercialnih partnerstev. Ta bi razvijala posebne produkte za turistični trg, vključno z usklajenimi glasbenimi dogodki na Tartinijevi poti.

Naslednje področje, ki ga je treba vključiti v mrežo za celovito izkoriščanje virov odkritja Tartinija, je **glasbena produkcija**, osredotočena na njegovo delo. Zavedamo se vrednosti raznolikosti umetnikov, glasbenih skupin, ljubiteljskih impresarijev in združenj, ki pogosto delujejo kot pobudniki študij in raziskav. Zato bi povezava med že načrtovanimi pobudami, povezanimi s Tartinijem, ter oblikovanje **koledarja dogodkov**, usklajenega na čezmejni ravni, znatno povečala prepoznavnost in privlačnost znamke Discover Tartini tako na lokalni kot širši ravni.

V ta namen bi lahko poskusili z organizacijo **letne konvencije Discover Tartini**, ki bi združila vse zainteresirane strani, ki se zanimajo za Giuseppeja Tartinija in njegovo Šolo narodov, od Pirana do Padove in širše

Bogat programski nabor in vrhunska kakovost dogodkov, ki se nizajo iz sezone v sezono, potrjujeta pomen izogibanja nesinerjijskemu prekrivanju ter razkrivata potencial za doseg kritične mase mednarodnega pomena, ki jo je mogoče strateško oblikovati.

Logotipi blagovne znamke Tartini, rezultat projekta tARTini

RAZMISLEKI O DOBRIH PRAKSAH UPRAVLJANJA REZULTATOV PROJEKTA

Med primeri in modeli, izvedenimi v Evropi in v programskem območju Interreg VI A Italia - Slovenija 2021-2027, nekateri ponujajo pomembne priložnosti za nadaljnjo valorizacijo doseženih rezultatov in virov, pridobljenih v okviru projekta TARTINI BIS.

Pomembno je izpostaviti **kulturne poti**, ki jih spodbuja program **Sveta Evrope Routes4U**. Te poti, ki temeljijo na partnerstvih reprezentativnih institucij (občin, agencij itd.) iz vsaj treh različnih držav, omogočajo vzpostavitev kakovostnih kulturnih itinerarijev. S tem krepijo manjša središča in obrobna območja ter jih povezujejo z večjimi, pri čemer se osredotočajo na skupne tematske niti različnih regij. Kot mreže spodbujevalcev razvoja kulturne poti prispevajo k širjenju vrednot Sveta Evrope, kot so človekove pravice, demokracija, kulturna raznolikost, medsebojno razumevanje in nadnacionalne izmenjave. Delujejo kot kanali za medkulturni dialog in spodbujajo poznavanje ter razumevanje evropske zgodovine.

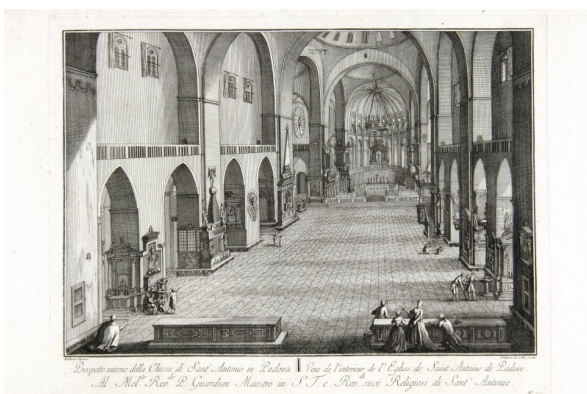
Vzpostavitev strukturiranih institucionalnih povezav med Piranom, Padovo, Trstom, Benetkami, pa tudi Ljubljano, Prago, Ancono in drugimi kraji, kjer je Tartini deloval ali od koder so prihajali njegovi učenci iz Šole narodov, predstavlja ključen in izvedljiv predpogoj za oblikovanje **mreže mest, povezanih s Tartinijem**. Takšna mreža bi lahko v okviru projektov Interreg kandidirala za status evropske kulturne poti Sveta Evrope.

Oktobra 2024 je bilo objavljeno, da bo Avstrijski znanstveni sklad (FWF) financiral projekt "Tartinians in Europe. The School of Nations and its Networks". Projekt je bil predstavljen na konferenci TARTINI BIS z naslovom "Giuseppe Tartini. Novi viri, nove raziskovalne perspektive", ki je potekala v Hiši Tartini v Piranu. Nato je bil predstavljen še v Firencah na letni konferenci SIDM v okviru panela "Transmitting Musical Knowledge in 18th Century European Violin Playing: Tartini's Scuola delle Nazioni in Light of its Transnational Networks (Pupils, Patrons, Printers)". Partnerji v tem projektu so Univerza v Gradcu, Hochschule für Musik Basel in Univerza v Greifswaldu.

Kulturno-ustvarjalni grozd avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine spodbuja razvoj kulturnega sektorja ter kulturnih in ustvarjalnih podjetij, pri čemer podpira njihovo rast z inovacijami in znanjem. Grozd vodijo ključne regionalne agencije, kot so Area Science Park (vodilni partner), Informest, BIC Incubatori FVG, Polo Tecnologico di Pordenone in Friuli Innovazione. Kulturni in ustvarjalni sektor je bil prepoznan kot strateški za pametno in trajnostno rast regije. Grozd povezuje vse javne in zasebne akterje v regiji, ki delujejo na različnih področjih, vključno z ohranjanjem in valorizacijo zgodovinske ter umetniške dediščine (muzeji, knjižnice, arhivi, spomeniki), uprizoritvenimi in vizualnimi umetnostmi

ter živimi predstavami, kulturnimi industrijami (film, video, radijska in televizijska produkcija, video igre, programska oprema, glasba, knjige in tisk), kreativnimi industrijami, povezanimi s storitvenimi dejavnostmi (komunikacija, marketing, arhitektura, oblikovanje). Grozd naslavlja potrebe regionalnih kulturnih in ustvarjalnih industrij ter spodbuja njihove poslovne priložnosti, hkrati pa krepi njihove kompetence in inovacijske zmogljivosti. Podpira sodelovanje med podjetji, javnimi in zasebnimi deležniki ter spodbuja povezovanje z različnimi sektorji. Prav tako igra ključno vlogo pri spodbujanju inovacijskih procesov, prenosu tehnologije in internacionalizaciji podjetij ter krepi učinek dobavne verige, s čimer prispeva k razvoju dinamičnega ekosistema regionalne kulturne in ustvarjalne industrije ter izboljšuje njeno prepoznavnost in privlačnost.

Druga referenčna točka so rezultati projekta **COME-INI**, financiranega iz transnacionalnega programa Interreg Srednja Evropa, v katerem je sodelovala tudi Občina Piran kot partnerica projekta, pod vodstvom Srednjeevropske pobude (CEI). Projekt **COME-INI** je razvil smernice, priročnik za usposabljanje muzejskega osebja ter izvedel sedem pilotnih ukrepov in usposabljanj z namenom povečanja dostopnosti muzejev, zlasti manjših in srednje velikih. Ti muzeji se zaradi pomanjkanja organizacijskih kompetenc ali omejenih sredstev pogosto težko odprejo širši javnosti, zlasti osebam z različnimi vrstami invalidnosti. Na podlagi pridobljenih izkušenj je projekt razvil inovativno promocijsko orodje - **oznako COME-INI**, ki označuje muzeje, prilagojene standardom dostopnosti. Ta oznaka prispeva k večji vključenosti in enakopravnemu dostopu do kulturne dediščine za vse obiskovalce.

Notranjost bazilike svetega Antona Padovanskega na starinskem tisku.

MOŽNOSTI ZA TRAJNOST REZULTATOV

Partnerji projekta tARTini so sprva načrtovali ustanovitev združenja Discover Tartini, ki bi pravno formaliziralo sodelovanje v skladu z veljavnimi predpisi in zagotavljalo dolgoročno spremljanje ter širjenje rezultatov projekta. Ta cilj ostaja relevanten tudi danes.

Ob upoštevanju podobnih primerov, kot je Beethovnova hiša v Bonnu, bi moralo združenje temeljiti na neprofitnem delovanju, odprtosti za sodelovanje drugih institucij in posameznikov, ki bi prispevali članarino, ter na spodbujanju množičnega financiranja za specifične projektne cilje. Njegovo poslanstvo bi bilo usmerjeno v razvoj in krepitev blagovne znamke Discover Tartini, promocijo poznavanja, izvajanja in preučevanja Tartinijeve zapuščine v šolah, akademskih krogih ter na področju vrhunske umetniške in glasbene kulture. Hkrati bi si prizadevalo za učinkovito uporabo dokumentarne dediščine Discover Tartini v poslovnem sektorju, še posebej v turizmu in kreativni industriji.

Tartinijevi obletnici v zadnjih nekaj letih, 250. obletnica smrti februarja 2020 in 330. obletnica rojstva aprila 2022, sta spodbudili številne pobude, ki so se vsebinsko navezovale na dejavnosti in rezultate prvega Interreg projekt. Še posebej pomembno vlogo je imela digitalna dostopnost Tartinijeve dediščine, ki je na voljo na spletni strani Discover Tartini in jo je projekt TARTINI BIS dodatno uredil in razširil. Pri tem sta bila še posebej pomembna program "Tartini 250" (17), ki ga je koordinirala Občina Piran s Skupnostjo Italijanov, in program "Tartini 2020" (18), za katerega je skrbela Fundacija Tartini 2020, skupaj z Univerz v Padovi.

Poleg tega je Konservatorij za glasbo Giuseppe Tartini v Trstu s sofinanciranjem programa Interreg vzpostavil nov razstavni prostor **La Stanza di Tartini - Tartinijev razstavni prostor**, ki je omogočil muzejsko postavitve že obstoječega pomembnega zgodovinskega gradiva. Ta projekt je spodbudil tudi ustanovitev novega muzejskega oddelka, posvečenega Tartiniju, na beneškem konservatoriju "Benedetto Marcello".

Bistvenega pomena je **Tartinijeva zapuščina v Piranu**, ki jo lahko razdelimo v dve kategoriji:

- muzejska in arhivska dediščina, ki jo hranita Hiša Tartini v Piranu in piranski oddelek Pokrajinskega arhiva v Kopru;
- nepremična spomeniška dediščina, in sicer Hiša Tartini in Tartinijev spomenik na istoimenskem trgu v Piranu.

Bistveno vprašanje pri upravljanju te dediščine je raznoliko lastništvo kulturnih dobrin. Hiša Tartini, mednarodno prepoznana kot pomembna kulturna točka, je v lasti Skupnosti Italijanov Giuseppe Tartini v Piranu, ki je po zakonu nevladna organizacija v javnem interesu. Za upravljanje muzejske dediščine je odgovoren Pomorski muzej Sergej Mašera v Piranu. Spomenik na Tartinijevem trgu je v lasti Občine Piran. Pokrajinski arhiv, ki hrani

**Interreg
Italia-Slovenija**

Cofinanziato
dall'Unione europea
Sofinancira
Evropska unija

TARTINI BIS

občutljive izvirne spise, zdaj digitalizirane in dostopne tudi na mestu Discover Tartini, je javna državna ustanova. Zaradi razpršenega lastništva se zdi nujno vzpostaviti **skupni načrt upravljanja in ohranjanja Tartinijeve premične in nepremične dediščine v Sloveniji**. S tem bi bilo mogoče usklajevati konservatorske posege ter celostno promovirati arhivske najdbe in artefakte, kar bi prispevalo k trajnostnemu varovanju in promociji Tartinijeve kulturne zapuščine.

Vaje zasedbe Tartini Cross Border Youth Orchestra v fundaciji Bon v Tavagnaccu

PRIPOROČILA ZA UPRAVLJANJE REZULTATOV PROJEKTA TARTINI BIS PRI RAZVOJU KULTURNEGA TURIZMA ČEZMEJNEGA OBMOČJA

Priporočila, podrobno utemeljena in opisana v prejšnjih delih tega dokumenta, so v nadaljevanju predstavljena v strnjeni in sistematični obliki.

Namenjena so nosilcem odločanja in ključnim deležnikom za učinkovito upravljanje blagovne znamke Discover Tartini pri razvoju kulturnega turizma na čezmejnem območju. Priporočila je mogoče uveljaviti v usklajeni obliki na dvostranski ravni ali kot enostranske ukrepe in pobude, pri čemer ostaja usklajevanje vedno zaželeno.

Mednarodni ukrepi

1. Vzpostavitev mreže mest, povezanih s Tartinijem ki bi si prizadevala pridobiti status evropske kulturne poti Sveta Evrope za Tartini Route ter postopoma vključevala kraje, povezane z učenci Šole narodov.
2. Uporaba umetne inteligence za izboljšanje večjezičnosti spletne strani Discover Tartini in njeno globalno promocijo, vključno s polnimi jezikovnimi različicami v španščini, nemščini, francoščini, srbohrvaščini, madžarščini, ruščini, kitajščini, arabščini in japonščini.
3. Spodbujanje novih mednarodnih pobud za preučevanje in katalogizacijo Tartinijeve zapuščine, vključno z njegovimi privrženci in učenci Šole narodov.
4. Digitalno povezovanje arhivskih in muzejskih virov o Giuseppeju Tartiniju v Sloveniji in Italiji z dodatnimi mednarodnimi zbirkami in arhivi.
5. Organizacija mednarodne nagrade/natečaja za razvoj in produkcijo gledaliških, literarnih, filmskih ali glasbenih del, posvečenih Giuseppeju Tartiniju.

Čezmejni ukrepi

Usmeritev **javnih agencij za spodbujanje turizma** na nacionalni, regionalni in lokalni ravni k učinkoviti izrabi blagovne znamke Discover Tartini ter k **prilagoditvi in uskladitvi predstavitve Giuseppeja Tartinija** v turističnih informacijah javnega sektorja, s ciljem povečanja prepoznavnosti Tartinijeve poti.

Usklajevanje promocijskih dejavnosti med pristojnimi organi Slovenije, Furlanije Julijske krajine in Veneta za predstavitev Tartini Route nacionalnim in mednarodnim organizatorjem potovanj. Poseben poudarek bo na kratkoročnih turističnih pobudah za bližnje trge ter na oblikovanju turističnih paketov, ki vključujejo čezmejni glasbeni turizem.

Vzpostavitev partnerstev ali mrež sodelovanja med turističnimi ponudniki vdolž Tartinijeve poti, zlasti v sodelovanju z **gospodarskimi zbornicami**. Posebni ukrepi bodo namenjeni gostinskim, ustvarjalnim in zabavišnim ponudnikom, da bi povečali ozaveščenost o blagovni znamki Discover Tartini ter spodbudili **razvoj poslovnih partnerstev na področju turistične ponudbe**, vključno z organizacijo glasbenih dogodkov, posvečenih Tartiniju.

Povezovanje **glasbenih produkcij**, ki temeljijo na delu Giuseppeja Tartinija, v **skupen koledar dogodkov na čezmejni ravni**, kar bo imelo multiplikativni učinek na privlačnost blagovne znamke Discover Tartini na širši ravni.

Organizacija **letne konference Discover Tartini**, ki bo povezala vse deležnike blagovne znamke in omogočila čezmejno sodelovanje pri nadaljnjem razvoju in promociji kulturno-turističnih vsebin pod okriljem znamke Discover Tartini.

Nacionalni, regionalni in lokalni ukrepi

Spodbujanje **vključevanja otrok in mladih** v šolske aktivnosti z dostopom do izobraževalnega gradiva, prosto dostopnega na spletni strani Discover Tartini, in to ne le na področju glasbenega izobraževanja.

Spodbujanje **inovativnih proizvodov kulturnega turizma**, povezanih z blagovno znamko Discover Tartini, pri razvoju turističnega gospodarstva čezmejne regije.

Vključitev **glasbenega turizma v strateško načrtovanje** kulturnih in turističnih politik na različnih ravneh upravljanja.

Opredelitev **ukrepov kulturne politike za podporo glasbenemu turizmu**, s posebnim poudarkom na dediščini Giuseppeja Tartinija.

Institucionalizacija novoustanovljenih razstav o dediščini Giuseppeja Tartinija.

Spodbujanje ponovne uporabe **stavbne dediščine** za krepitev povezave med kulturno in naravno dediščino s pomočjo kulturnega turizma.

Uvedba ukrepov za varovanje in valorizacijo Tartinijeve dediščine z uporabo **sodobnih tehnologij in raziskav**.

Pridobitev znaka COME-IN! za muzeje, ki upravljajo Tartinijeve razstave, s čimer se zagotovi njihova dostopnost in omogoči enakovredno doživetje tudi osebam z različnimi sposobnostmi.

Skupni načrt upravljanja in ohranjanja materialne in nematerialne dediščine Tartinijeve zapuščine v Sloveniji in Italiji

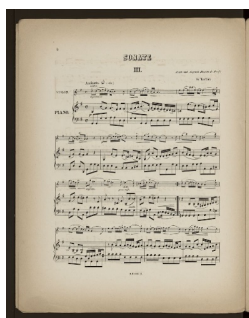
Razvoj skupnega načrta upravljanja in ohranjanja snovne ter nesnovne Tartinijeve zapuščine v Sloveniji in Italiji.

Portret neznanega avtorja - Castello Sforzesco (Milano)

VIRI

1. EU - Towards an integrated approach to cultural heritage for Europe - COM (2014) 477 final of 22.7.2014
https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/library/publications/2014-heritage-communication_en.pdf
2. EU - A New European Agenda for Culture - COM(2018) 267 final of 22.5.2018
https://ec.europa.eu/culture/sites/culture/files/commission_communication_-_a_new_european_agenda_for_culture_2018.pdf
3. EU - European Framework for Action on Cultural Heritage - SWD(2018) 491 final of 5.12.2018
<https://ec.europa.eu/culture/sites/culture/files/library/documents/staff-working-document-european-agenda-culture-2018.pdf>
4. CoE - Council of Europe Recommendation on the European Cultural Heritage Strategy for the 21st century (Strategy 21 - Adopted by the Committee of Ministers on 22 February 2017)
<https://www.coe.int/en/web/culture-and-heritage/strategy-21>
5. EU - EUROPEANA
<https://www.europeana.eu/en>
6. CoE - Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes - Routes4U Programme
<https://pjp-eu.coe.int/en/web/cultural-routes-and-regional-development/home>
7. SI - Lokalni program kulture Občine Piran 2018-2021
<https://www.piran.si/objava/238552>
- 8 SI - Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2024-2031
<https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=RESO158>
9. IT - Decreto Ministeriale n. 572 del 20 dicembre 2017 - Edizione nazionale delle opere di Giuseppe Tartini
www.beniculturali.it/mibac/multimedia/MIBAC/documents/1516810511351D.M.20DICEMBRE2017REP.572_REGISTRATO_UCB.pdf
10. SL - IT - Piano Strategico del Turismo (PST) 2023-2027
<https://www.ministeroturismo.gov.it/piano-strategico-del-turismo-2/>
11. IT - Il Piano Strategico 2023 - 2028 della Regione Friuli Venezia Giulia (Capitolo 7 - FVG è cultura e turismo)
<https://www.regione.fvg.it/rafv/cms/RAVFG/GEN/piano-strategico-2023/>
12. IT - A.S.S.I. - Azioni di Sistema per lo Sviluppo di un'offerta turistica regionale Integrata - Regione del Veneto
<https://www.eduforma.it/dgr-1220-azioni-sistema-lo-sviluppo-unofferta-turistica-regionale-integrata/>
13. IT - "Note in Viaggio: itinerari formativi esperienziali per valorizzare l'offerta musicale del Veneto" - Regione del Veneto
<http://noteinviaggio.cuoa.it/ita/>
14. EU - COME-IN! Cooperating for Open access to Museums - towards a widEr INclusion
https://www.interreg-central.eu/Content.Node/COME-IN.html#About_COME-IN!

Glasbena partitura Giuseppeja Tartinija, sonate